

Warszawa, dn. 15 lipca 2015 r.

KMP.575.18.2015.MMo

**Raport przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji w Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania* (dalej: OPCAT), przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku z dnia 18 grudnia 2002 roku (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, dalej: OPCAT) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 29 – 30 kwietnia 2015 roku, do Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie przy ul. Błonie 117 (dalej: DPS, dom, placówka) udali się pracownicy Zespołu *Krajowy Mechanizm Prewencji* (dalej: KMP lub Mechanizm): dr Marcin Mazur – zastępca dyrektora Zespołu KMP, Przemysław Kazimirski (prawnicy), dr Justyna Józwiak (politolog w zakresie resocjalizacji) oraz Małgorzata Molak (pedagog resocjalizacyjny).

Działając jako *Krajowy Mechanizm Prewencji*, osoby wizytujące sprawdziły na miejscu sposób przestrzegania praw mieszkank DPS, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę z p. Zbigniewem Paprochą – dyrektorem DPS, p. Zofią Braszko – księgową, zastępującą dyrektora placówki w razie jego nieobecności, p. Marzeną Misiarz – p.o. kierownika działu opiekuńczo-terapeutycznego, oraz p. Aliną Poździk – pracownikiem socjalnym;
- dokonano oglądu budynku mieszkalnego, w tym m.in.: pokoi mieszkank, sanitariatów, jadalni, sali do terapii zajęciowej, sali rehabilitacyjnej;
- w czasie wizytacji pokoi i innych pomieszczeń przeprowadzono rozmowy z mieszkankami oraz pracownikami DPS;
- przeprowadzono indywidualne rozmowy z wybranymi mieszkankami domu;

- poddano analizie wybraną dokumentację dostępną na miejscu m.in. książki raportów pielęgniarskich, wybrane akta osobowe mieszkanek, książkę skarg, protokoły z kontroli sanitarnej.

W trakcie wizytacji sporządzono dokumentację fotograficzną pomieszczeń.

Przedstawiciele Mechanizmu poinformowali dyrektora domu o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

2. Charakterystyka placówki

Zgodnie z decyzją nr PS-II.9423.1.4.2011 Wojewody Lubelskiego zezwolono Powiatowi Zamojskiemu na prowadzenie Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, z liczbą miejsc 70, na czas nieokreślony.

Uwagę w tym obszarze zwraca § 3 pkt 5 *Regulaminu organizacyjnego Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie* (dalej: Regulamin organizacyjny), zgodnie z którym *Dom przeznaczony jest dla 65 kobiet dorosłych*. Przedstawiciele KMP podkreślają, iż postanowienia Regulaminu organizacyjnego powinny odzwierciedlać rzeczywistą pojemność domu i być spójne z decyzją wydaną przez wojewodę. Co więcej, postanowienia powinny opierać się na obowiązujących przepisach, dlatego uaktualnienia wymaga § 2 ww. dokumentu.

Dom jest jednostką budżetową powiatu zamojskiego w rozumieniu ustawy o finansach publicznych. Organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Zamościu.

Dodatkowo w ramach struktury budynku DPS (ale nie organizacyjnej), wyodrębnionych zostało 10 mieszkań chronionych, podlegających dyrektorowi domu.

Przy domu zostało powołane Stowarzyszenie wsparcia społecznego *Tacy sami* (dalej: stowarzyszenie), które nie prowadzi działalności gospodarczej.

3. Legalność pobytu

W dniu 30 kwietnia 2015 roku stan ewidencyjny (i rzeczywisty) mieszkanek domu wynosił 64 osoby. Wśród nich 11 było ubezwłasnowolnionych całkowicie, 4 - częściowo oraz 7 osób ma wyznaczonego kuratora na mocy postanowienia sądu.

W dniu wizytacji w DPS przebywały wyłącznie osoby ze stwierdzoną niepełnosprawnością intelektualną.

Dokumentacja mieszkańek była kompletna i potwierdzała legalność ich pobytu w DPS.

Podpis pod oświadczeniem o zgodzie na pobyt w domu odbierany jest także od osób umieszczonych w nim na mocy postanowienia sądu lub na wniosek opiekuna prawnego.

4. Personel

Zgodnie z danymi przedstawionymi wizytującym, w domu zatrudnionych jest na umowę o pracę 46 osób. Wśród pracowników działu opiekuńczo-terapeutycznego wymienić można 27 osób, w tym kierownik działu, 7 pielęgniarek, 8 opiekunek, 6 pokojowych, pracownika socjalnego, 2 terapeutów, instruktora terapii zajęciowej, psychologa (1/2 etatu).

Z informacji uzyskanych przez przedstawicieli KMP wynika, iż w domu realizowany jest Regionalny Program Operacyjny (dalej: program), który narzuca obowiązek zatrudniania 50 osób na etat. W ramach programu umowy podpisywane są także z osobami skierowanymi przez Urząd Pracy.

W ciągu dnia na zmianie pozostają 2 pielęgniarki (w tym 1 zabiegowa), 2 opiekunki i 2 pokojowe. W nocy opiekę nad mieszkankami sprawuje pielęgniarka, opiekunka i pokojowa.

Wśród pracowników domu, pełniących funkcje opiekuńczo-pielęgnacyjne, nie ma mężczyzn. Zatrudnieni są oni w dziale gospodarczym i administracji. Warto w tym miejscu przytoczyć stanowisko Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (dalej: CPT) dotyczące różnicowania personelu pod względem płci. Zgodnie z nim taka niejednorodność stanowi kolejne zabezpieczenie przed złym traktowaniem w miejscach pozbawienia wolności: *Obecność personelu zarówno płci męskiej, jak i żeńskiej może mieć korzystny wpływ tak w sensie etosu opiekuńczego, jak i w sprzyjaniu poczuciu normalności w miejscu pozbawienia wolności* [Fragment Dziewiątego Sprawozdania Ogólnego CPT/Inf (99) 12].

Zgodnie z wykazem przedstawionym wizytującym, od 2012 roku personel placówki został objęty następującymi szkoleniami: *Pierwsza pomoc – zasady udzielania pierwszej pomocy, podstawowe metody podtrzymywania życia; Wypalenie zawodowe – szkolenie z psychologiem; Stosunki międzyludzkie – szkolenie z psychologiem; Umiejętności komunikacyjne pracowników dps; Asertywna komunikacja w pracy*

z mieszkańcami dps oraz z klientem dps; Syndrom wypalenia zawodowego pracownika dps; Zdobywanie wiedzy z procesu adaptacji mieszkańca oraz kształtowania umiejętności tworzenia atmosfery sprzyjającej adaptacji mieszkańca w placówce; Zadania i kompetencje pracowników pierwszego kontaktu w świetle przepisów i praktyki funkcjonowania dps; Komunikacja interpersonalna z mieszkańcami i prawa mieszkank; Prawa mieszkańców dps oraz kierunki prowadzonej terapii a także metody pracy z mieszkańcami; Trudna rola opiekuna – syndrom zespołu opiekuna; Zespół terapeutyczno opiekuńczy podstawą prawidłowego funkcjonowania dps. Ponadto pracownicy domu przeszli szkolenie w zakresie przepisów regulujących pracę domów pomocy społecznej, stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz funkcjonowania DPS w Szczepleszynie (Regulamin, Statut).

Zgodnie z informacjami przekazanymi wizytującym, w 2014 i 2015 roku do dnia wizytacji (dalej: analizowany okres) nie były prowadzone postępowania dyscyplinarne przeciwko personelowi domu. Nie było również postępowań sądowych przeciwko DPS.

5. Traktowanie

Atmosfera panująca w domu w trakcie wizytacji, została oceniona przez przedstawicieli KMP jako bardzo dobra, pełna wzajemnej sympatii i szacunku. Mieszkanki podczas rozmów z wizytującymi pozytywnie wypowiadały się na temat personelu, podkreślały dobre traktowanie, życzliwość oraz zaangażowanie i profesjonalizm w opiece.

Dokonując analizy raportów pielęgniarских, przedstawiciel KMP zauważył niepokojący wpis, świadczący o tym, że wobec pani (*dane usunięto*), ze względu na jej autoagresywne zachowanie, w nocy z 4 na 5 września 2013 roku *zastosowano chłodny prysznic ale bez skutku*. Wskazana praktyka jest niedopuszczalna, dlatego pracownicy BRPO zwracają się do dyrektora domu z prośbą o wyjaśnienie cytowanego wpisu.

Przymus bezpośredni zastosowano 17 razy w 2014 roku (wobec 5 osób), a w 2015 roku – tylko raz. Z relacji pracownika DPS wynika, że przymus bezpośredni w postaci unieruchomienia był stosowany zwłaszcza wobec (*dane usunięto*). Przedstawiciele KMP poinformowano, że unieruchomienie stosowane jest w pokoju 2-osobowym z poszanowaniem intymności mieszkanki.

Analiza dokumentacji z zastosowania przymusu wykazała, iż przesłanki do jego użycia były wskazane precyzyjnie, a co 15 minut kontrolowany był stan osoby unieruchamianej. Zastrzeżenia wizytujących wzbudził jednak fakt, iż każdorazowo w karcie

unieruchomienia brakowało podpisu dyrektora DPS, a w jednym przypadku nie była wskazana osoba zlecająca zastosowanie tego środka (unieruchomienie z dnia 20 czerwca 2014 roku – *dane usunięto*). Przedstawiciele KMP zalecają respektowanie przepisu § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 czerwca 2012 roku w sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania (Dz. U. z 2012 r., poz. 740) oraz pkt 3 *Procedury postępowania z mieszkanką agresywną Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczepieszynie*.

Uwagę wizytujących wzbudził fakt, iż stosowane przez personel przytrzymanie mieszkanki (np. wpis z 22 kwietnia 2015 roku *dane usunięto*) *Mieszkanca po południu była pobudzona (...) kilkakrotnie przytrzymywano*), jak również przymusowe podanie leku, nie jest odnotowywane w rejestrze przymusu bezpośredniego, co prowadzi do wniosku, że nie jest traktowane jako jeden ze środków. W rezultacie nie są przestrzegane przepisy art. 18 ust. 2-3,8,10 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 ze zm.).

Zgodnie z informacjami udzielonymi wizytującym, w analizowanym okresie nie było wydarzeń nadzwyczajnych z udziałem mieszkanek.

W DPS funkcjonuje system nagradzania mieszkanek. W ramach realizacji zajęć rehabilitacji społecznej wystawiane są stosowane wnioski. Również z rozmów z mieszkankami wynika, iż są one nagradzane (otrzymują np. kolczyki, kawę), co przedstawiciele KMP oceniają pozytywnie.

Zastrzeżenia wizytujących wzbudziła natomiast lista skutków zachowania *mieszkanek sprawiających problemy*. Wśród nich wymieniono: *odroczenie wydania papierosów, odroczenie zakupu karty do telefonu, odroczenie zakupów w sklepiku*. Pracownicy BRPO podkreślają, że wymierzanie kar pozostaje w związku z wolnością osobistą jednostki, chronioną przez art. 41 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym każda regulacja dotycząca wolności osobistej musi mieć wyraźne umocowanie ustawowe. W aktualnym stanie prawnym brak jest takiego umocowania, gdyż powołująca domy pomocy społecznej ustawa nie zawiera w przedmiotowej materii żadnej regulacji. W związku z tym, opisane wyżej konsekwencje, wymagają natychmiastowego usunięcia, a w ślad za nimi - obowiązująca praktyka. Stosowanie środków dyscyplinarnych wobec mieszkanek musi zostać wyeliminowane. Podobnie jak ocenianie pensjonariuszek i odnotowywanie tego w dokumentacji prowadzonej przez dom. Odnosi się to zarówno do założeń dokumentu *Oczekiwania wobec mieszkanek stwarzających problemy*, jak i wpisów w raportach pielęgniarskich dotyczących wystawienia

mieszkanek minusów (np. 29 grudnia 2014 roku minusy otrzymały: *(dane usunięto)* za to, że nie przyszła po leki, okłamała p. Niecką oraz *(dane usunięto)* za to, iż chodziła po dworze bez wierzchniego okrycia).

Zastrzeżenie wizytujących wzbudziło także postanowienie zawartego w § 4 Praw i obowiązków i § 24 Regulaminu organizacyjnego: (...) *Dyrektor Domu (...) może przenieść mieszkanek do innego pokoju bądź wnioskować o przeniesienie do innego Domu*, do którego odniesienie mają także wskazane wyżej przepisy. W związku z tym zapis wskazujący na konsekwencje wyciągane wobec mieszanek, wymaga wykreślenia.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Opiekę medyczną nad mieszkankami sprawuje lekarz rodzinny z ośrodka medycznego w Bodaczowie. Wizyty realizowane są raz w tygodniu oraz w razie potrzeby. Ponadto w nagłych przypadkach wzywane jest pogotowie ratunkowe.

Lekarz psychiatra pełni dyżury w DPS raz w tygodniu.

Z pomocy specjalistów mieszkanki korzystają w szpitalu w Zamościu, Szczebrzeszynie, a w razie potrzeby hospitalizacji psychiatrycznej – w szpitalu w Radecznicy.

W domu wyodrębniony został gabinet doraźnej pomocy medycznej (dalej: gabinet), wyposażony w zestaw do ratowania życia (ambu i ssak). Zgodnie z informacją uzyskaną przez wizytujących, leki rozkruszone podawane są na zlecenie lekarza. Nie praktykuje się podawania medykamentów wbrew woli pensjonariuszek, w razie odmowy stosuje się perswazję, która zdaniem pielęgniarki, odnosi oczekiwany efekt.

Naprzeciwko gabinetu znajduje się pokój mieszkalny, w którym stosowane jest unieruchomienie za pomocą pasów 3-częściowych. Mieszkanek, wobec której używano tego środka przymusu, nie zgłosiła zastrzeżeń w tym zakresie.

Rehabilitacja mieszanek obejmuje zarówno ćwiczenia z wykorzystaniem sprzętu do fizykoterapii (w godzinach 9:30-12:00), jak i gimnastykę przyłóżkową (w godzinach 13:30-15:00). Sala wyposażona jest w następujące sprzęty: wioślarz, bieżnia, rower, 2 steppery, orbitreki, atlas, stół do ćwiczeń manualnych, UGUL. Jednorazowo z pomieszczenia może korzystać 15 osób. Rehabilitacją przyłóżkową objętych zostało 9 mieszanek.

7. Prawo do informacji

Dokumentem obowiązującymi w placówce są *Prawa i obowiązki mieszanek Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie*, umieszczone w widocznym miejscu. Na tablicy ogłoszeń udostępniony jest adres Biura Rzecznika

Praw Obywatelskich wraz z numerem bezpłatnej infolinii, dane teleadresowe Związku Biur Porad Obywatelskich, Centrum Informacyjnego dla Niepełnosprawnych oraz Biura Rzecznika Praw Pacjenta. Przedstawiciele KMP zalecają poszerzenie ww. wykazu o dane sądu rodzinnego oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

W ogólnodostępnym miejscu wywieszona jest informacja dla osób odwiedzających i pracowników Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami”.

Mieszkancki domu mają możliwość składania anonimowych skarg w zeszycie znajdującym się tuż przy wejściu do placówki. Zgodnie z § 6 ust. 2 dokumentu *Prawa i obowiązki mieszkanki Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczepieszyinie* (dalej: Prawa i obowiązki), dyrektor DPS przyjmuje w sprawie skarg i wniosków w każdy wtorek w godzinach 10:00-14:00, a w sprawach nie cierpiących zwłoki, poza wyznaczonym dniem.

W dokumentacji indywidualnej mieszkanki znajdują się m.in. oświadczenia o zapoznaniu z Regulaminem, zgodzie na pobyt w DPS, zgodzie na potrącanie 70% dochodów na opłatę za pobyt w domu, zgodzie na zakup leków i przedmiotów ortopedycznych poza limit, zgodzie na zakupy dokonywane przez pracownika pierwszego kontaktu, zgodzie na przechowywanie dowodu osobistego przez pracownika domu. Jedynie w przypadku pani (*dane usunięto*) brakowało podpisów pod ww. oświadczeniami. Przedstawiciele KMP zwracają uwagę na to, iż niezwykle ważne jest sygnowanie przez mieszkanki zapoznanie się z Regulaminem, czy wyrażenie formalnej zgody, dlatego personel domu powinien zadbać o dokonanie tego przez pensjonariuszkę.

Wizytujących poinformowano, że mieszkanki dysponują swoimi pieniędzmi, ale określona jest kwota, która może być wypłacona na zakupy w sklepiku funkcjonującym na terenie domu. Informacja ta znalazła potwierdzenie w § 8 ust. 7 *zarządzenia nr 1/2014 dyrektora domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczepieszyinie z dnia 24 stycznia 2013 r. w sprawie postępowania z depozytami wartościowymi (...)*, zgodnie z którym *środky pieniężne przeznaczone na wydatki bieżące ustala się w kwocie nie wyższej niż 100 złotych (...)* środki te będą przekazywane raz w miesiącu przez pracownika socjalnego – instruktora terapii – prowadzącemu sklepik (...). Przedstawiciele KMP nie widzą uzasadnienia dla wprowadzania limitu wypłat dla wszystkich mieszkanki oraz ograniczania ich możliwości robienia zakupów jedynie na terenie DPS. W związku z powyższym reprezentanci mechanizmu zalecają wykreślenie cytowanego wyżej zapisu oraz zmianę funkcjonującej w domu praktyki w omawianym zakresie.

8. Prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym

Zgodnie z informacjami udzielonymi wizytującym, opuszczenie przez mieszkanki terenu domu możliwe jest jedynie w asyście pracownika placówki lub opiekuna. Przedstawiciele KMP rozumiejąc potrzebę zapewnienia pensjonariuszkom bezpieczeństwa, podkreślają, iż o samodzielnych ich wyjściach decydować powinien jedynie stan psychofizyczny. Niepełnosprawność intelektualna nie wyklucza orientacji w czasie i przestrzeni (zwłaszcza lekki stopień), co zweryfikować może badanie przez lekarza, poparte opinią psychologa. Przedstawiciele KMP przewencyjnie zwracają uwagę, iż zasada ta powinna być stosowana także wobec osób ubezwłasnowolnionych i skierowanych na mocy postanowienia sądu.

W związku z powyższym, zmiany wymagają postanowienia *Procedury regulującej wyjścia mieszkanki i oddalenia się od Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie*, a mianowicie pkt 2, iż *mieszkanki mają obowiązek wyjścia wraz z opieką* oraz pkt 3 stanowiący, że *wyjście mieszkanki poza teren Domu bez opiekuna traktowane jest jako samowolne opuszczenie*.

Odwiedziny mieszanek nie podlegają ograniczeniom w zakresie grona osób przyjeżdżających na spotkanie oraz dni tygodnia wyznaczonych na nie. Zastrzeżenia wizytujących wzbudziła rozbieżność między zapisami w Prawach i obowiązkach oraz Regulaminem organizacyjnym w zakresie godziny zakończenia odwiedzin. Zgodnie z § 2 ust. 1 Praw i obowiązków mieszkanki mogą być odwiedzane do godziny 18:00, a w § 22 ust. Regulaminu organizacyjnego wskazana jest godzina 20:00. Przedstawiciele KMP zalecają ujednoczenie ww. postanowień.

Pracownicy BRPO zwrócili także uwagę na § 2 ust. 3 Praw i obowiązków oraz § 22 ust. 3 Regulaminu organizacyjnego, zgodnie z którym *ograniczenia odwiedzin osób ubezwłasnowolnionych mogą być wprowadzone w celu ochrony ich dóbr osobistych oraz w innych uzasadnionych przypadkach*. Przedstawiciele KMP zwracają się do dyrektora z prośbą o wyjaśnienie tego zapisu.

W domu został wyodrębniony pokój gościnny dla odwiedzających. Wysokość opłaty za nocleg jest dobrowolna, uiszczana na konto stowarzyszenia.

Na uwagę zasługuje jedno z postanowień *Procedury adaptacji mieszkanki w DPS*, które zakłada *zorganizowanie wizyty w domu rodzinnym i spotkań z rodziną wtedy gdy nie odwiedza ona zbyt często mieszkanki lub w przypadku gdy zaobserwuje się sytuację określaną jako „panikę zamkniętej bramy”*. Pracownicy BRPO pozytywnie oceniają opisaną wyżej praktykę.

Kontakt telefoniczny mieszkanki mogą utrzymywać, korzystając z prywatnych telefonów komórkowych. Mogą także wykonać bezpłatne połączenie z bezprzewodowego aparatu, znajdującego się w pokoju pielęgniarek, opiekunek lub pracownika socjalnego.

Warty podkreślenia jest systematyczny udział mieszanek w wycieczkach zorganizowanych przez dom. Wśród nich pensjonariuszki wymieniały wyjścia na lody i pizzę oraz do kina czy na basen.

Mieszkanek mogą otrzymywać paczki i prezenty od gości. Zastrzeżenia wizytujących wzbudził jednak wpis w raporcie opiekunek z dnia 8 kwietnia 2014 roku *odwiedziny sąsiadki; przywiozła: słodycze i ubrania (2 swetry, 2 chusteczki, sukienka)*. Powyższe sugeruje, iż dokonywana jest kontrola przedmiotów wnoszonych przez odwiedzających, do czego pracownicy domów pomocy społecznej nie mają uprawnień. W związku z tym przedstawiciele KMP zalecają odstąpienie od tej praktyki.

9. Oddziaływania kulturalno-oświatowe i terapeutyczne

Terapia zajęciowa realizowana jest w specjalnie przeznaczonych do tego sali. Mieszkanek mogą wykonywać prace ręczne z wykorzystaniem farb, kredek, plasteliny, masy solnej, bibuły, kaszy i ryżu. W ofercie jest także wyszywanie, robótki ręczne, czy wyplatanie koszyczków z gazet. W ramach terapii zajęciowej prowadzona jest kronika domu. W sali do terapii zajęciowej znajduje się także biblioteczka, z której mieszkanki korzystają przeważnie na miejscu oraz sklepik. Dodatkowo mieszkanki mogą brać udział w muzykoterapii w pomieszczeniu przylegającym do kaplicy.

Na uwagę zasługuje fakt, iż mieszkanki mają zapewnioną możliwość korzystania z terapii zajęciowej w godzinach 7:00 - 20:00 (terapeuci pracują w godzinach: 7:00-15:00 oraz 12:00 - 20:00). Jednakże, po analizie *tygodniowego planu zajęć terapii zajęciowej* (dalej: plan), wizytujący mają wątpliwości, czy czas przeznaczony na terapię jest w pełni wykorzystany. Plan zakłada bowiem prace gospodarcze jak przynoszenie ubrań z pralni i ich rozkładanie, przygotowanie do posiłków i ich spożywanie oraz ponad godzinę czasu wolnego w ciągu dnia. Przedstawiciele KMP proszą dyrektora domu o odniesienie się do ww. informacji.

W kuchence pomocniczej, znajdującej się na II piętrze, organizowany jest trening kulinarny.

Co poniedziałek mieszkanki mają możliwość uczestnictwa w spotkaniach z psychologiem - *grupa wsparcia*.

Oddziaływania terapeutyczne i profilaktyka uzależnień są zdaniem przedstawicieli KMP niezwykle ważne, jednakże ich zastrzeżenia wzbudził jeden z obowiązków mieszkanki, określony w § 3 Prawach i obowiązkach oraz § 23 Regulaminu organizacyjnego, a mianowicie *podjęcie leczenia i udziału w terapii grupowej w przypadku leczenia choroby alkoholowej*. W obecnie obowiązującym stanie prawnym terapia uzależnień nie jest przymusowa, dlatego też nie należy wprowadzać tego obowiązku w domu pomocy społecznej. Wskazane wyżej postanowienie wymaga zatem wykreślenia.

Wizytujących poinformowano, że w domu organizowany jest powiatowy festyn osób niepełnosprawnych, który 24 czerwca 2015 roku będzie miał VII edycję. Planowany jest udział 22 placówek.

W domu działa samorząd mieszanek wybierany na 2 lata. W każdy poniedziałek organizowane są spotkania, podczas których omawiane są sprawy bieżące, wycieczki. W spotkaniach tych bierze udział cała społeczność domu (chętne osoby), dyrektor DPS, psycholog oraz pracownicy kuchni.

Wizytując domy pomocy społecznej, przedstawiciele KMP każdorazowo zwracają uwagę na dostęp mieszkańców do świeżego powietrza, zwłaszcza osób leżących. Pracowników BRPO poinformowano, iż część pensjonariuszek jest wysadzana na wózek, ale pozostające w łóżkach, nie są wywożone na dwór. Reprezentanci mechanizmu zalecają zapewnienie wszystkim osobom możliwości skorzystania ze świeżego powietrza, o ile stan zdrowia nie jest przeciwwskazaniem do opuszczania pokoju.

10. Warunki bytowe

Do dyspozycji mieszanek przeznaczone są pokoje 2- i 3-osobowe. Urządzone były one w sposób estetyczny. W dniu wizytacji pozostawały czyste i wolne od nieprzyjemnych zapachów. Na życzenie mieszanek, w szafach montowane są zamki.

Przyciski instalacji przyzywowej zostały zainstalowane przy każdym łóżku w pokojach mieszanek oraz w toaletach, co wizytujący ocenili pozytywnie. Zastrzeżenia reprezentantów mechanizmu wzbudził jednak fakt, iż losowa weryfikacja działania tych przycisków wykazała, że są one niesprawne. Pracownicy domu zapewnili przedstawicieli KMP, że przegląd instalacji dokonywany przez fachowców, nie wykazał nieprawidłowości, ale usterka zostanie naprawiona. Pracownicy BRPO zwracają uwagę, że brak wiedzy personelu o konieczności podjęcia interwencji, może wydłużać czas

oczekiwania na reakcję przez pensjonariuszki, dlatego konieczne jest ich zabezpieczenie w omawianym zakresie.

Toalety przeznaczone dla mieszkanki są przestronne. Nie wzbudziły zastrzeżeń w zakresie ich wyposażenia, czy czystości.

Czas wolny mieszkanki mogą spędzać w sali dziennego pobytu, wyposażonej w telewizor i krzesła. Do dyspozycji pensjonariuszek pozostaje także świetlica, w której znajduje się m.in. stół do ping ponga.

Posiłki spożywane są przez mieszkanki w jadalni lub w pokojach, w przypadku złego stanu zdrowia. Ze względu na małą powierzchnię pomieszczenia, wydawane są w dwóch turach. W widocznym miejscu wywieszony został jadłospis dekadowy. Dodatkowo w kuchence pomocniczej znajdującej się na I piętrze, dwa razy dziennie wydawane jest tzw. *dożywianie* (o godzinie 10:30 i 14:30), a w razie potrzeby poza wyznaczonymi porami.

Wizytujących poinformowano, iż osobom z tzw. dietą papkową posiłki podawane są na 3-dzielnym talerzyku. Miksowane są oddzielnie ziemniaki, danie mięsne i zupa.

W budynku DPS wyodrębniona została palarnia.

Pod opieką pracownika pierwszego kontaktu lub praczki, mieszkanki mogą korzystać z pralni. Odzież suszona jest w wyodrębnionym pomieszczeniu, przylegającym do kaplicy.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi przez wizytujących, w placówce nie ma planów inwestycyjnych. Przeprowadzane jest bieżące malowanie pokoi. Dyrektor DPS zaznaczył, że wystąpił do powiatu z wnioskiem o dofinansowanie zakupu łóżka kąpielowego dla mieszkanki, co przedstawiciele KMP oceniają pozytywnie.

10a. Dostosowanie placówki do potrzeb osób niepełnosprawnością

Wizytujący ocenili dom jako dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Dostrzegli jedynie pewne mankamenty w tym zakresie.

Największe zastrzeżenie wizytujących wzbudził podjazd o długości 14,7 m. Zgodnie ze standardami przekazanymi przedstawicielom KMP przez pracowników Fundacji *Polska bez barier*, powinien on posiadać spocznik między kolejnymi odcinkami, nie przekraczając łącznie 9 m.

Pracownicy BRPO wskazują także, iż wysokość umieszczenia włączników światła nie powinna przekraczać 120 cm, podobnie jak dolna krawędź tablic

informacyjnych. Ważne jest także zapewnienie kontrastów, taśmy antypoślizgowej i oznaczeń przy schodach.

W DPS wyodrębniono łazienkę wyposażoną w wannę, oporęczowaną z obu stron. Dom dysponuje podnośnikiem, używanym do kąpieli osób z niepełnosprawnością ruchową i leżących. Dyrektor DPS poinformował wizytujących, iż podjął starania o zakup łóżka do kąpieli osób leżących. Przedstawiciele KMP popierają działania dyrektora, bowiem zmierzają one do poprawy komfortu mieszkanek podczas zabiegów higienicznych oraz ułatwienia pracy żeńskiego personelu.

Pracownicy BRPO pragną zwrócić uwagę, że kuchenka, w której odbywają się treningi kulinarne pozostaje poza zasięgiem osób poruszających się na wózkach, ponieważ wiodą do niej jedynie schody. Niepełnosprawność ruchowa nie powinna wykluczać mieszkańców w udziale w terapii, dlatego ważne jest zapewnienie wszystkim pensjonariuszom wejścia na drugie piętro lub zmianę miejsca jej organizowania.

Przedstawiciele KMP zalecają dyrektorowi Domu podjęcie starań o wyeliminowanie wymienionych wyżej nieprawidłowości oraz spełnienie wskazanych standardów.

W dniu wizytacji w windzie były przeprowadzane prace konserwatorskie, w związku z czym przedstawiciele KMP nie mogli ocenić jej pod kątem dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Pracowników BRPO poinformowano, iż możliwe jest przewożenie nią osób poruszających się na wózkach. Jej powierzchnia jest zbyt mała, aby mogło w niej się zmieścić łóżko.

11. Prawo do praktyk religijnych

Na terenie DPS została wyodrębniona kaplica, w której odprawiane są msze święte (w środy, soboty i święta) przez księdza zatrudnionego w DPS na ½ etatu. Do osób leżących ksiądz przychodzi z indywidualną posługą. Zgodnie z informacją przekazaną wizytującym, w placówce nie ma przymusu realizowania praktyk religijnych.

Co więcej, w domu zainstalowany jest radiowęzeł, za pomocą którego msze święte są transmitowane do pokoi mieszkanek.

12. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT przedstawiciele KMP zalecają:

Dyrektorowi Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie:

1. wprowadzenie zmian do Regulaminu organizacyjnego, zgodnie z uwagami zawartymi w pkt 2 niniejszego Raportu;
2. wyeliminowanie nieprawidłowości w zakresie działania instalacji przyzywowej;
3. wyjaśnienie uwag zawartych w pkt 5 (zastosowanie zimnego prysznica wobec mieszkanki), pkt 8 (ograniczenia odwiedzin osób ubezwłasnowolnionych), pkt 9 (ujęcie prac gospodarczych w godzinach terapii zajęciowej);
4. respektowanie przepisów określających zasady stosowania i dokumentowania przymusu bezpośredniego;
5. zaprzestanie dyscyplinowania mieszanek oraz naniesienie zmian w Regulaminie organizacyjnym, Prawach i obowiązkach oraz dokumencie *Oczekiwanie wobec mieszanek stwarzających problemy*, zgodnie z uwagami zawartymi w pkt 5 niniejszego Raportu;
6. umożliwienie mieszkankom samodzielnego opuszczania terenu placówki, o ile ich stan psychofizyczny na to pozwala oraz naniesienie stosownych zmian w *Procedurze regulującej wyjścia mieszkanki i oddalenia się od Domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie*;
7. zapewnienie leżącym mieszkankom dostępu do świeżego powietrza;
8. dokonanie zmian w Prawach i obowiązkach i Regulaminie organizacyjnym, zgodnie z uwagami zawartymi w pkt 9 niniejszego Raportu;
9. umieszczenie w widocznym miejscu danych teleadresowych Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i sądu rodzinnego;
10. odbieranie podpisów pod oświadczeniami od wszystkich mieszanek DPS;
11. zmianę zarządzenia nr 1/2014 dyrektora domu Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami” w Szczebrzeszynie z dnia 24 stycznia 2013 r. w sprawie postępowania z depozytami wartościowymi (...) zgodnie z uwagami zawartymi w pkt 7 niniejszego Raportu, umożliwienie mieszkankom dokonywania zakupów także poza DPS oraz zaprzestanie stosowania ograniczeń w wypłatach z kont mieszanek;
12. ujednoczenie postanowień Regulaminu organizacyjnego oraz Praw i obowiązków w zakresie godzin przeznaczonych na odwiedziny mieszanek;

13. odstąpienie od praktyki kontrolowania paczek otrzymywanych przez mieszkanki;

14. wyeliminowanie nieprawidłowości w zakresie dostosowania DPS do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wskazanych w pkt 10a niniejszego Raportu.

Staroście Powiatu Zamojskiego:

1. wsparcie finansowe dyrektora Domu w realizacji zaleceń wymagających nakładów pieniężnych.